

Metodika pracovních listů pro Tvrz Hanička¹

Pro tvrz Hanička byla vytvořena sada pracovních listů pro žáky základních škol a sada pro žáky gymnázií². Předkládané dva pracovní listy jsou určeny pro ZŠ a respektují koncept odlišitelnosti (resp. zvyšování) hladin klíčových kompetencí. První pracovní list odpovídající nižší hladině znalostí a dovedností pracuje pouze s informacemi, které žáci získají v průběhu prohlídky tvrze a z výkladu průvodce. Je pojat hravou formou a může být použit pro jednotlivce nebo pro menší (ideálně tříčlenné) skupiny návštěvníků.

Cílová skupina: pracovní list je určen pro **5. – 7. třídu** základní školy. Je koncipován jako „plán tvrze“. Tvrz Hanička je tvořena šesti objekty. Jeden z nich je centrální (uprostřed stránky) a vybíhají z něj cesty do dalších pěti objektů.

Hlavním cílem pracovního listu je seznámit žáky 5. – 7. ročníků ZŠ se základními informacemi, týkajícími se pevnosti Hanička.

Předpokládané dovednosti: dedukce a aplikace

Postup práce s PL:

Nejsnadnějším úkolem je „otočení“ kompasu, přičemž získají písmeno J = JIH, jižně; toto poté zhodnotí v doplňování do textu.

Žáci pokračují doplňováním do textu, kde jim chybí název kóty 985. Pomocí pracovního listu mají dvě možnosti, jak to zjistit – doplněním ženského jména do pranostiky a jeho správným dosazením. Zde se může vyskytnout, že žáci doplní Aniččin / Annin vrch. V tom případě jim pomohou písmena, která jsou rozmístěna volně ve čtverečcích po celém listu. Pokud je správně po řádcích přečtou, dostanou slovo „Anenský“.

V poslední části mají žáci doplnit jméno velitele pevnosti. Jméno naleznou napsané uprostřed PL nejbliže centrální stavbě. Číslice 8 – 7 – 5 odkazují na počty písmen ve jméně, aby nedošlo k záměně pořadí křestních jmen.

Posledním úkolem je vyřešit osmisměrku. Žáci mají za úkol nejprve vyhledat 3 informace => Anenský vrch (doplněn z textu), počet objektů tvrze (t. j. centrální budova, z níž vybíhá 5 chodeb do dalších objektů => šest) a iniciály legionáře – velitele (JMN – opět čísla 8-7-5 napovídají pořadí). Potom již žáci vyškrtají zbylá slova

---

¹ pilotováno pouze v simulovaném prostředí školy

² Do PL pro gymnázia je zařazena práce s dobovým historickým kontextem, deduktivní úkoly a analýza ukázek pramenného materiálu.

Druhý pracovní list

Vychází z dovednosti aplikace informací získaných z výkladu průvodce, případně vyhledaných na internetu, informačních tabulích atd. Předpokladem je schopnost dedukce a analýzy u žáků staršího školního věku.

Cílová skupina: devátý (příp. i osmý) ročník ZŠ a nižší ročníky SOŠ

Popis PL: pracovní list zobrazuje prostor uvnitř tvrze a stejně jako předchozí se rovněž skládá z několika částí.

Hlavním cílem druhého pracovního listu pro starší žáky ZŠ, příp. i nižších ročníků SŠ je *cestou dedukce, indukce, analýzy i komparace* získat „tajný kód“, díky němuž se podaří řešitelům opustit pevnost. Tajným kódem je rok výstavby pevnosti = 1936 – 1938. Čísla řešitelé získávají plněním úkolů (nezáleží na pořadí). Jelikož se v kódu nachází 5 různých číslic – 1, 9, 3, 6, 8, je pět úkolů povinných a jeden dodatkový. V zadání povinných úkolů je vždy napsané, na jakém pořadí se výsledná číslice nachází (např. „získej první část tajného kódu“ či „dostaneš páté číslo“ apod.). Výsledné číslice do kódu zapisují řešitelé do „krychliček“, které jsou označeny čísly 1, 2, 3, 4 a 5 (1 = první část, 2 = druhá část, ...) V doplňkovém úkolu, který je určen nejrychlejším řešitelům, jde o vytvoření několika dalších slov z písmen slova HANIČKA.

Předpokladem je, že řešitelé slyšeli výklad / mají základní informace.

První část – tajenka / křížovka. Řešením je číslo „JEDNA“. Do výsledné tajenky se zapíše do krychličky s jedničkou.

Druhá část – volba, zda jde o pravdivé či lživé tvrzení. Řešením je číslo „DEVĚT“. Řešení je nutné číst „zespoda nahoru“. Do výsledné tajenky se zapíše do krychličky s dvojkou.

Třetí část – matematicko-logická. Na pozadí, v prostoru mezi jednotlivými úkoly, se ukrývá několik čísel. Řešitelé je mají za úkol sestupně seřadit a odečíst od sebe. Řešením je číslo tři. Do výsledné tajenky se zapíše do krychličky s trojkou.

Čtvrtá část – řešitelé mají za úkol zjistit 4 slova. Pokud je správně zapíší a seřadí slova dle abecedy, jejich poslední písmena tvoří čtvrté číslo. Jedná se o slova: 1/ Rokytnice, 2/ zvrát, 3/ V3S, 4/ Mikuláš => seřazeno Mikuláš, Rokytnice, V3S, zvrát => řešením je číslo šest. Do výsledné tajenky se zapíše do krychličky se čtyřkou.

Pátá – poslední povinná – část je vybarvování pojmů, které se váží k tvrzi Hanička. Pokud jsou všechny správně vybarvené, měli by řešitelé z vybarvené části usoudit, že se jedná o číslo 8 (pokud skutečně vybarví všechna políčka správně). Do výsledné tajenky se zapíše do krychličky s pětkou.

Bonusovým úkolem je již zmíněný úkol vytvořit co nejvíce slov z písmen slova HANIČKA. Řešením jsou slova: Hanička, Hana, Hanka, kahan, hana, kniha, nika, ani, čin, činka, ač.

Metodický list k pracovnímu listu Hanička 1

Anotace: *Návštěvníci pracují s herním plánem exteriéru tvrze → s textem, obrazovým materiálem, schématickým ilustrativním plánkem pevnosti a k řešení využívají informace, které se dozvídají v průběhu prohlídky.*

K vyplnění pracovního listu jsou třeba jako další zdroj informace průvodce. PL s primárně motivační funkcí a fixací základních pojmů.

Klíčová slova: *tvrz/ pevnost, Hanička, pohraniční opevnění, obrana*

Cíle:

Vzdělávací: *základní orientace v historii pevnosti, v základních pojmech*

Výchovné: *vedení návštěvníků k národní hrdosti*

Schopnostně-dovednostní: *samostatné řešení zadaných úkolů nebo spolupráce ve skupině*

Věková skupina: *10 – 12 let (nebo dle uvážení doprovázející odpovědné osoby)*

Organizace učební činnosti/metodické pokyny: *Pracovní list je možné zadat individuálně nebo je vhodný pro práci v malých skupinkách (optimálně párová práce nebo trojice) v průběhu prohlídky, aktivitu je možné použít i jako evaluační nástroj po absolvování prohlídky.*

Čas potřebný ke zpracování: *závisí na způsobu zadání (do průběhu prohlídky či po prohlídce) standardní průměrný čas pro individuální zadání po prohlídce cca 25 min*

Pomůcky: *pracovní list/herní plán, psací potřeby*

Reflexe: *společné vyhodnocení na místě*

Primárně rozvíjené klíčové kompetence: *kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální*

Očekávané výstupy: *žák vysvětlí základní pojmy; žák odůvodní vybudování vojenského objektu; žák popíše rozmístění jednotlivých objektů pevnosti a vysvětlí význam objektu*

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova → seberegulace a řešení problémů

Výchova k myšlení v globálních souvislostech → žijeme v ČR, která je součástí Evropy

Výchova demokratického občana → vysvětlení rozdílu mezi demokracií a totalitou

Mezioborové vazby: *historie, geografie, občanská nauka, český jazyk*

Metodický list k pracovnímu listu Hanička 2

Anotace: *Návštěvníci pracují s herním plánem interiéru hlavního objektu pevnosti → s textem, obrazovým materiálem, schématickým ilustrativním plánkem pevnosti a k řešení využívají informace, které se dozvídají v průběhu prohlídky.*

Řešitel hodnotí a interpretuje informace, vyvozuje závěry. K vyplnění pracovního listu je třeba jako další zdroj komunikace s průvodcem. Možností je i využití informačních letáků pevnosti Hanička. PL s primárně motivační funkcí a fixací základních pojmů.

Klíčová slova: *tvrz/ pevnost, Hanička, obrana, výzbroj, pohraniční opevnění*

Cíle:

Vzdělávací: *orientace v historii pevnosti, v základních pojmech týkajících se jejího vybavení apod., faktografii v předválečném období*

Výchovné: *vedení návštěvníků k národní hrdosti, patriotismu*

Schopnostně-dovednostní: *samostatné řešení zadaných úkolů nebo spolupráce ve skupině*

Věková skupina: *13 - 15 let (nebo dle uvážení doprovázející odpovědné osoby)*

Organizace učební činnosti/metodické pokyny: *Pracovní list je možné zadat individuálně nebo pro práci v malých skupinkách (optimálně párová práce nebo trojice) v průběhu prohlídky, aktivitu je možné použít i jako evaluační nástroj po absolvování prohlídky. Je možná i forma soutěže mezi skupinami.*

Čas potřebný ke zpracování: *závisí na způsobu zadání (do průběhu prohlídky či po prohlídce) standardní průměrný čas pro individuální zadání po prohlídce cca 25 min)*

Pomůcky: *pracovní list/herní plán, psací potřeby + barevná tužka/fix*

Reflexe: *společné vyhodnocení na místě*

Primárně rozvíjené klíčové kompetence: *kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální*

Očekávané výstupy: *žák vysvětlí základní pojmy; žák odůvodní vybudování vojenského objektu; žák popíše rozmístění jednotlivých objektů pevnosti a vysvětlí význam objektu*

Průřezová témata: *Osobnostní a sociální výchova → seberegulace, řešení problémů; Výchova k myšlení v globálních souvislostech → žijeme v ČR, která je součástí Evropy; Výchova demokratického občana → vysvětlení rozdílů mezi demokracií a totalitou*

Mezioborové vazby: *historie, geografie, občanská nauka, matematika, český jazyk*

Metodický list k pracovnímu listu Hanička 3

Anotace: *Návštěvníci pracují se strukturovaným pracovním listem → nejprve s textem na základě zachycených informací, pramenným materiálem (ukázka z dobové korespondence), schématickým ilustrativním plánkem pevnosti a k řešení využívají informace z průběhu prohlídky. V závěru je zařazena také práce s dobovou mapou. Řešitelé analyzují, hodnotí a interpretují zjištěné informace, vyvozují závěry. K vyplnění pracovního listu je nutná jako další zdroj komunikace s průvodcem. Nižší kompetenční hladina – vhodný pro 9. ročníky ZŠ a SOŠ.*

Klíčová slova: *tvrz, pevnost, obrana, politická situace před 2. světovou válkou*

Vzdělávací cíl: *orientace v historii a reáliích období před druhou světovou válkou na našem území, orientace v dobovém textu a jeho analýza*

Výchovný cíl: *vedení návštěvníků k národní hrdosti, patriotismu*

Schopnostně-dovednostní cíl: *samostatné řešení zadaných úkolů nebo spolupráce ve skupině*

Věková skupina: *15 - 17 let (nebo dle uvážení doprovázející odpovědné osoby)*

Organizace učební činnosti/metodické pokyny: *Pracovní list je vytvořen pro individuální práci v průběhu prohlídky. Je však možné využít ho také pro práci v malých skupinkách (párová práce nebo trojice). Aktivitu je možné použít i jako evaluační nástroj po absolvování prohlídky, případně i pro pozdější práci ve škole. Pro vyšší věkovou skupinu je vhodné využít variantu pracovního listu bez nápovědy u prvního úkolu s textem.*

Čas potřebný ke zpracování: *po dobu prohlídky; při vyplňování po prohlídce 20 – 25 min.*

Pomůcky: *pracovní list, psací potřeby*

Reflexe: *společné vyhodnocení na místě či ve škole*

Primárně rozvíjené klíčové kompetence: *kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální*

Očekávané výstupy: *žák přepíše a analyzuje dobový text; žák odůvodní vybudování vojenského objektu; žák zaznamená do textu informace z výkladu průvodce a vysvětlí význam objektu; žák pracuje s mapou*

Průřezová témata: *Osobnostní a sociální výchova → seberegulace, efektivní řešení problémů; Výchova k myšlení v globálních souvislostech → žijeme v ČR, která je součástí Evropy; Výchova demokratického občana → obrana demokracie proti totalitě jako hlavní důvod budování pohraničních pevností*

Mezioborové vazby: *historie, geografie, občanská nauka, český jazyk*

Metodický list k pracovnímu listu Hanička 4

Anotace: *Návštěvníci pracují se strukturovaným pracovním listem → nejprve využívají a komparují vlastní znalosti, dále pracují s pramenným materiálem (ukázka z dobové korespondence), schématickým ilustrativním plánkem pevnosti a k řešení využívají informace z průběhu prohlídky. V závěru je zařazena také práce s dobovou mapou. Řešitelé analyzují, hodnotí a interpretují zjištěné informace, vyvozují závěry. Jako další zdroj je možné využití internetových informací k pevnosti Hanička i dalším obdobným objektům. Vyšší kompetenční hladina pro žáky zvyklé pracovat cestou analýzy, vyvozování a hodnocení.*

Klíčová slova: *tvrz, pevnost, obrana, politická situace před 2. světovou válkou*

Vzdělávací cíl: *orientace v historii a reáliích období před druhou světovou válkou na našem území, orientace v dobovém textu a jeho analýza*

Výchovný cíl: *vedení návštěvníků k národní hrdosti, patriotismu*

Schopnostně-dovednostní cíl: *samostatné řešení zadaných úkolů nebo spolupráce ve skupině*

Věková skupina: *15 - 19 let (nebo dle uvážení doprovázející odpovědné osoby)*

Organizace učební činnosti/metodické pokyny: *Pracovní list je vytvořen pro individuální práci v průběhu prohlídky. Je však možné využít ho také pro práci v malých skupinkách (párová práce nebo trojice). Aktivitu je možné použít i jako evaluační nástroj po absolvování prohlídky, případně i pro pozdější práci ve škole. Pro vyšší věkovou skupinu je vhodné využít variantu pracovního listu bez nápovědy u prvního úkolu s textem.*

Čas potřebný ke zpracování: *po dobu prohlídky; při vyplňování po prohlídce 20 – 25 min.*

Pomůcky: *pracovní list, psací potřeby*

Reflexe: *společné vyhodnocení na místě či ve škole*

Primárně rozvíjené klíčové kompetence: *kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální*

Očekávané výstupy: *žák přepíše a analyzuje dobový text; žák odůvodní vybudování vojenského objektu; žák zaznamená do textu informace z výkladu průvodce a vysvětlí význam objektu; žák pracuje s mapou*

Průřezová témata: *Osobnostní a sociální výchova → seberegulace, efektivní řešení problémů; Výchova k myšlení v globálních souvislostech → žijeme v ČR, která je součástí Evropy; Výchova demokratického občana → obrana demokracie proti totalitě jako hlavní důvod budování pohraničních pevností*

Mezioborové vazby: *historie, geografie, občanská nauka, český jazyk*